

Streektaal in de Drentse literatuur van 1837 tot heden¹

H. Nijkeuter

In 2003 kwam *Geschiedenis van de Drentse literatuur 1816-1956* (Van Gorcum) op de markt. Het is de handelseditie van het proefschrift waarop ik in 2001 aan de RUG promoveerde. Zoals de titel al aanduidt, behandelt de auteur hierin het literaire bedrijf tot 1956, het jaar waarin voor het eerst een volledig Drentstalig tijdschrift (*Oeze Volk*) verscheen.

In 2016 volgde het vervolg, getiteld *Waor roet en blommen wortel schiet in 't veld. Geschiedenis van de Drentse literatuur 1945-2015*. Een beschrijving van het literaire bedrijf in Drenthe van de periode na de oorlog. In beide boeken hanteer ik bewust ruime criteria voor het begrip Drentse literatuur. Onder Drentse letteren reken ik het oeuvre van in Drenthe geboren en/of getogen schrijvers, alsmede van schrijvers die hier tijdelijk verbleven, wier werk door taal, locatie, personages, motieven of thema Drents gekleurd is. Voorts de teksten en vertalingen, geschreven in één van de varianten van de Drentse streektaal. In deze bijdrage ligt - voor de overzichtelijkheid en beknoptheid - het accent alleen op schrijvers die de streektaal bedien(d)en. De Drentse literatuur is klein van omvang, het Drents is immers een taal van een minderheid. Maar wil er sprake kunnen zijn van literatuur dan moet het niveau van de streektaal literatuur zich kunnen meten met de Nederlandse literatuur. Voorwaarde daarvoor is wel dat er begaafde schrijvers aanwezig zijn die de overstap naar literatuur kunnen maken. En dat is dus veel meer dan dat wat Martin Koster ooit badinerend heeft gezegd: “Elk die drie regels van Bartje in het Drèents veurlezen kan, is een Drèentse schriever.”

Met dit overzichtsartikel, waarin bijna 200 jaar literatuur wordt beschreven, is de Drentse letterkunde tot 2017 vervolledigd.

De 19e eeuw

De eerste proeven van Drentse streektaalliteratuur zijn te vinden in de *Drent(h)sche Volksalmanak* (DVA), die voor de jaren 1837 tot en met 1851 werd uitgegeven. De almanak ontstond door het initiatief van de uitgever Dubbeld Hemsing van der Scheer. De schrijvers die bijdragen leverden behoorden tot de betere kringen. Behalve literaire bijdragen in het dialect verschenen in de almanak ook artikelen over de streektaal. Geheel overeenkomstig de toenmalige romantische opvattingen schreef men over de taal en het volksleven van de plattelanders, ervan uitgaande dat deze cultuur spoedig zou verdwijnen. De gedichten en verhalen hebben veelal een verstrooiend karakter en dienden vaak als bladvulling.

Van der Scheer (1791-1859) behoorde met de journalist en schoolopziener Harm Boom (1810-1885) en de predikant Alexander Lodewijk Lesturgeon (1815-1878) tot de zogeheten Podagrysten. Dit pseudoniem namen zij aan bij het schrijven van hun boek *Drenthe in vlugtige en losse omtrekken geschetst, door Drie Podagrysten*, waarvan de eerste twee afleveringen in 1842 verschenen. Het

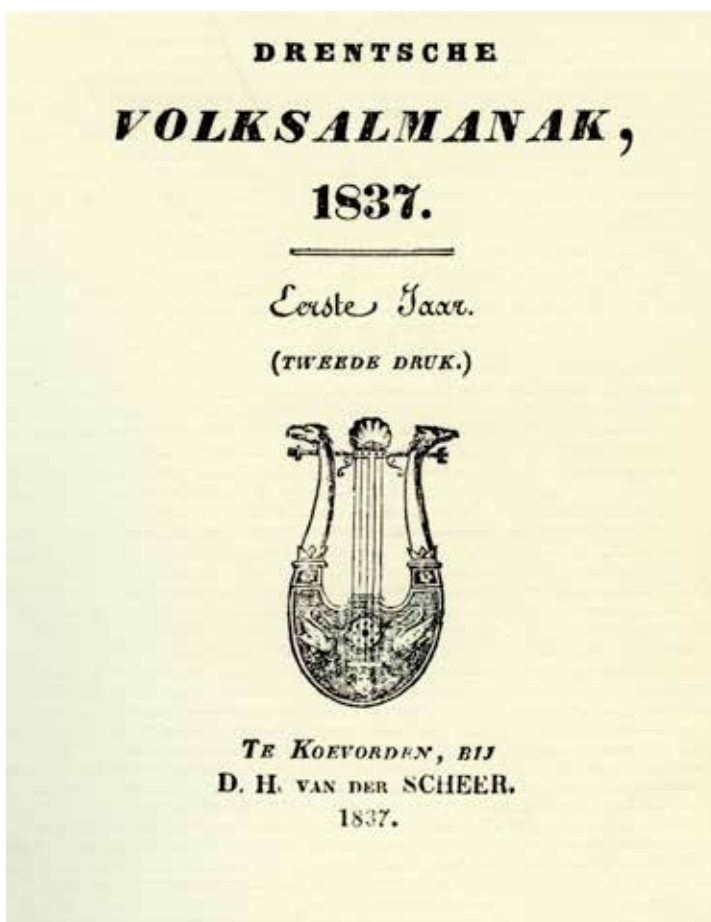

Fig. 1. Omslag Drentsche Volksalmanak voor 1837 (Drents Archief).

is het relaas van drie vermeende lijdens aan podagra die na in (Bad) Bentheim gekuurd te hebben, te voet - en per koets - naar Assen reizen en beschrijven wat hun pleisterplaatsen te bieden hebben aan volksgebruiken en volksverhalen. Ook noteerden zij dialectwoorden. Dit Nederlandstalige boek opent in Drenthe de rij van literaire werken met een langere adem dan een almanakstukje.

Boom en Lesturgeon publiceerden gezamenlijk nog *Een Drenthsch gemeente-assessor met zijne twee neven op reis naar Amsterdam, in 't voorjaar van 1843* (deel I 1845, deel II 1853). De dialectbrieven hierin zijn van de hand van Lesturgeon. Beide auteurs schreven ook afzonderlijk literair werk. Twee feulletons van Boom werden bijzonder populair. Ze werden na publicatie in de *Provinciale Drentsche en Asser Courant* (PDAC) in 1950 herdrukt. Het waren *Berend Veltink oet 't Emmer Kerspel op reize noa Grönningen um 't peerdespul van Carré te zeen en wat hum daorbij overkwam, hen en weerum* (1878) en *Jaaije Veltink, geb. Rasing oet 't Emmer Karspel, op reize nao Assen om 't leste Landhuusholdkundig Congres bij te wonen en wat heur daorbij overkwam, hen en weerumme* (1880). Bovendien is Boom de anonieme auteur van *Drie dagen op reis of Bentheim en Steinfurt door een' Drentschen bril bekeken* (1843). Ook dit is een reisverhaal, waarin drie inwoners van Coevorden naar Bentheim reizen. Tijdens hun driedaagse tocht door het graafschap Bentheim noteren zij tal van bijzonderheden van de bezochte plaatsen. Booms proza wordt gekenmerkt door een smeulige, humoristische, rake en vlotte stijl.

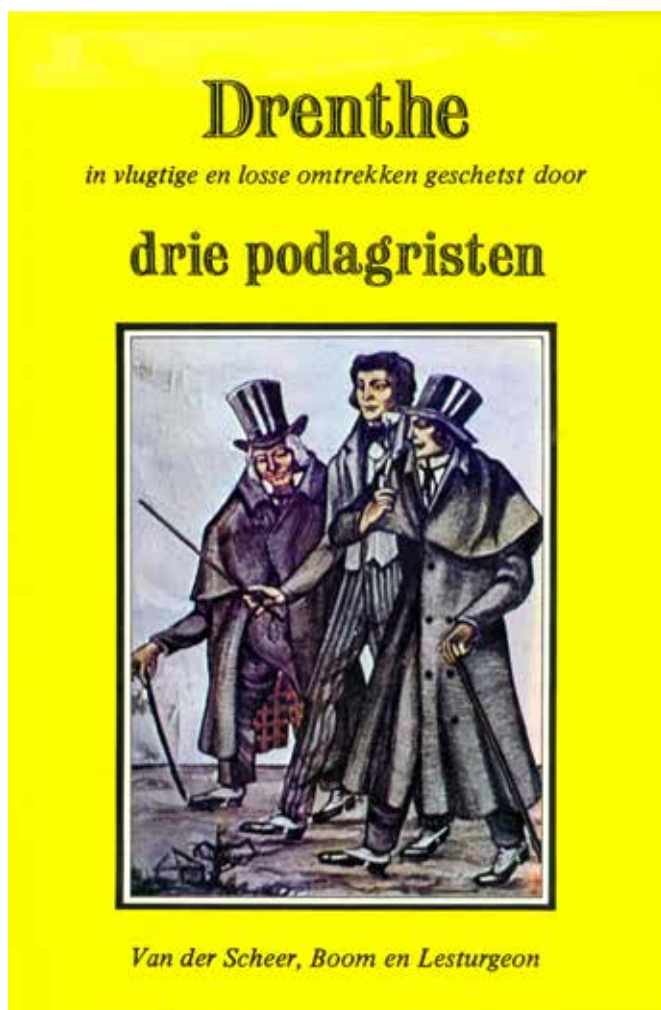

Fig. 2. Omslag fotografische herdruk van *Drenthe in vluchtige en losse omtrekken geschetst*, 1974 (Drents Archief).

Boom heeft ook een belangrijke rol gespeeld als redacteur van diverse almanakken. Behalve medewerker van de *DVA*, was hij redacteur van *Drenthina* (1853) en *De Heidebloem* (1860). In 1867 heeft hij nog geprobeerd de *DVA* nieuw leven in te blazen, door met een uitgave voor het jaar 1868 te komen, zeventien jaar na de voorlaatste. Voorts redigeerde hij samen met Jan van der Veen Az. (1810-1885) het tijdschrift *Kukeleku!* (1861) en werkte hij mee aan het *Drentsch Leesgezelschap*.

Lesturgeon was een van de eerste verzamelaars van woorden en gezegden uit de Drentse taal. Van 1844 tot en met 1850 verschenen van hem bijdragen in de *DVA* onder de titel 'Proeve van een woordenboekjen van den Drenthtschen tongval'. In 1874 en 1875 publiceerde hij in het *Weekblad van en voor Oostermoer en Zuidenveld* nog een lijst 'Drentsche woorden en spreekwijzen'. Ander dialectwerk van zijn hand is te vinden in enkele bloemlezingen, zoals in J.M. Firmenichs *Germaniens Völkerstimmen* (1854), Johan Winklers *Algemeen Nederduitsch en Friesch Dialecticon* (1874) en *Van de Schelde tot de Weichsel* van de neven Joh. A. en L. Leopold (1882). Verder droeg hij aan diverse almanakken, zoals *Drenthina* en *Erica*, bij.

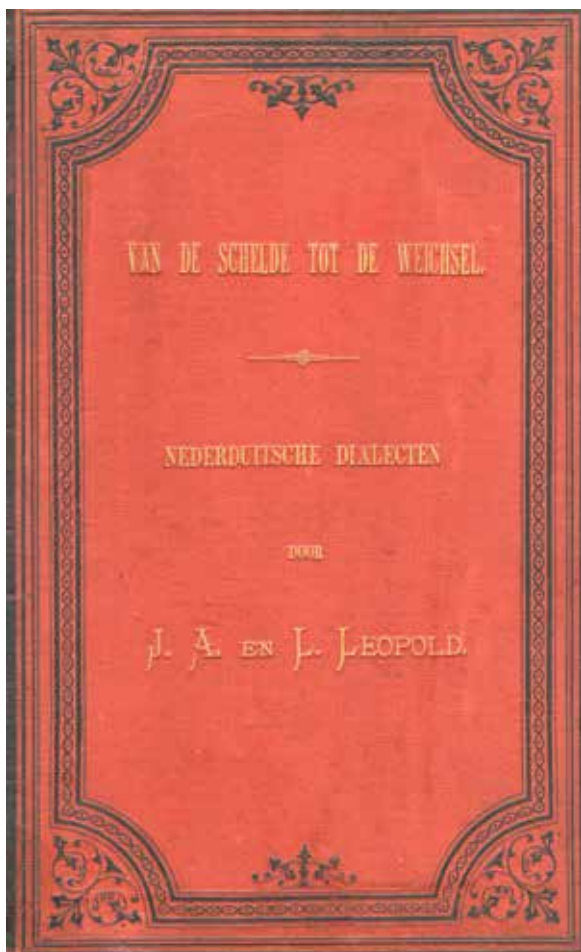

Fig. 3. Omslag van *Van de Schelde tot de Weichsel*, 1882 (Drents Archief).

Baanbrekend in een ander opzicht was Cornelis van Schaick (1808-1874), predikant te Dwingeloo. Hij introduceerde in Drenthe het genre van de dorpsnovelle, daartoe geïnspireerd door het werk van de Zwitser Jeremias Gotthelf (1797-1854). Zijn belangrijkste dorpsnovelle of boerenroman is het tweedelige *Tafereelen uit het Drentsch Dorpsleven* (1848). De streektaal speelt daarin een bescheiden rol, zij wordt alleen in de dialogen gebruikt. Daarvoor had Van Schaick kunnen putten uit door hemzelf aangelegde dialectlijsten.

Een andere verzamelaar van streektaalidoom was de Hoogeveense schrijver Albert Alidus Steenbergen (1814-1900). Zijn vondsten publiceerde hij in het *Weekblad van en voor Oostermoer en Zuidenveld*. Kleurrijk als hij was – hij vertaalde Goethe's *Faust* in het Nederlands en bracht een pseudo-historisch dagboek, *Clapper der Calkoens*, in omloop – zaaide Steenbergen ook verwarring met zijn dialectgedicht 'De beuze jaeger'. De stof ervoor, de opwekking uit de dood door Sint-Nicolaas van drie vermoorde kinderen, zou uit de volksmond opgetekend zijn. De legende zou omstreeks 1700 in Drenthe opgedoken zijn nadat zich in Dwingeloo hugenoten gevestigd hadden. Het gedicht is echter een parafrase van 'La Complainte de Saint Nicolas' van Gérard de Nerval (1808-1855). Steenbergen droeg het bij aan *Van de Schelde tot de Weichsel*, evenals zeven andere dialectstukken, waaronder het verhaal 'Rare reize van Lamert Wever nao de moane, hen

en weerumme in eene nacht'. Hierover is opgemerkt dat het een bewerking van het Platduitse 'Jan Katun un de Aatbaar' van Theodor Piening (1831-1905) zou zijn, maar deze bewering is niet juist.

De Hoogeveener Jan van der Veen Az. (1810-1855) werd in Drenthe het bekendst door zijn drie delen *Drentsch Mos(z)aiik*, waarvan het eerste in 1844 verscheen (deel twee in 1848 en deel drie in 1878). Hierin, maar ook in andere publicaties, deelde hij allerlei volkskundige bijzonderheden, mee. Van de Drentse taal maakte hij – net als veel van zijn tijdgenoten – slechts spaarzaam gebruik; hij beperkte zich hoofdzakelijk tot het weergeven van typisch Drentse zegswijzen. Wel volledig Drentstalig was zijn bijdrage aan *Van de Schelde tot de Weichsel*: 't Mut oe moar mitloopen.

Hendrik Tillema (1829-1908) werd geboren in Groningen en ging als boerenknecht in De Wijk werken. In 1857 publiceerde hij bij J.A. Boom en Zoon te Meppel het boekje *Tillema's winteravond-uitspanningen. Drentsche volksvermaken ten platten lande*, waarin hij, geheel in de streektaal, in briefvorm een beschrijving van een spinmaal opnam. Zijn debuut werd gevolgd door *Schetsen uit Drenthe* (1866), grotendeels geschreven in het dialect van De Wijk. In 1868 verscheen *Folmers en zijne tijdgenooten. Drentsche novelle*. Dit verhaal over de jonge onderwijzer Hendrik Folmers is Nederlandstalig en heeft dialogen in het Drents. In het *Weekblad van en voor Oostermoer en Zuidenveld* werd van hem in de jaren 1874 en 1875 een feuilleton met Drentstalige dialogen, getiteld *Een zone Israëls*, opgenomen.

Hetzelfde procedé paste Jans Pol (1842-1892) al meteen in zijn eerste novelle toe. Dit verhaal, *Harm en zien breur Luuks* (1874), beschrijft een episode uit het leven van een keuterboer. Pol droeg ook voor uit eigen werk, vooral op Nutsavonden, wat zeker bijgedragen zal hebben aan de acceptatie van het Drents als cultuurtaal. Voorts was hij, evenals een opmerkelijk aantal tijdgenoten, een hartstochtelijk feuilletonist. Een bekend feuilleton van zijn hand is de typische dorpsnovelle *Hannegien*, die tussen 1885-1886 in de *Nieuwe Provinciale Drentsche en Asser Courant* (NPDAC) stond. In deze krant verschenen meer van zijn feuilletons. In het jaarboekje *Erica* van De Maatschappij van Weldadigheid, waarmee Pol als onderwijzer nauw samenwerkte, ontpopte hij zich vooral als propagandist van het leven in de vrije koloniën.

Tot de negentiende-eeuwse schrijvers van een beperkt oeuvre moet als eerste de in Namen geboren Willem Seymour Mulder (1820-1896) genoemd worden. Deze klerk te Borger is het bekendst geworden door zijn in *Drenthina* (1853) geplaatste gedicht 'Het hunnebed te Borger'. In dit lange gedicht komen enkele strofen in de streektaal voor. De Meppeler onderwijzer Hendrik Mulder (1822-1878) werkte mee aan het *Dialecticon* van Winkler. Van Hendrik Ulehake (1827-1891) verscheen in 1873 de novelle *Johannes, De Drentsche Boerenjongen. Een verhaal uit Drente*, met in de dialogen een enkel Drents woord. Geheel Drentstalig - in het dialect van zijn geboortedorp Beilen - waren zijn bijdragen aan *Van de Schelde tot de Weichsel*. In 'de' Oosterboer (gemeente Meppel) woonde en werkte de landbouwer Jan Meeuwes Schiphorst (1835-1915). Hij kan beschouwd worden als een echte almanakschrijver; aan de NDVA (*Nieuwe Drentsche Volksalmanak*) leverde hij dan ook menige bijdrage, overwegend in het Nederlands met dialogen in het Drents. De in Dalen geboren Johannes Egbertus Bloemen (1863-1941) gaf een vlotte weergave van het Ouddrentse leven met zijn bijgeloof in zijn bundel *Uit het Land van Hei en Struiken. Drentsche Novellen en Vertellingen* (1896), ook daarin valt slechts een enkel woordje Drents te lezen. Niet onvermeld mag blijven zijn verhaal 'Blinde Geert', dat hij in 1901 in de NDVA plaatste. In dit Nederlandstalige verhaal met Drentse dialogen beschrijft Bloemen het leven van de bijna blinde Geert uit Veldhuizen.

De DVA was een van de eerste almanakken die na 1800 in Drenthe verscheen. Toen de uitgave hiervan gestaakt werd, heeft men meermalen geprobeerd een nieuwe almanak uit te brengen. Succes had de poging van Lesturgeon en J.A. Willinge Gratama; zij kwamen in 1853

met *Drenthina*. Andere almanakken waren: *Drenthse geschied-, landhuishoudkundige en nijverheidsalmanak* (1853-1855), *De Heidebloem* (1860), *Erica. Jaarboekje van de Maatschappij van Weldadigheid* (1865-1908), *Drentse Volksalmanak voor het schrikkeljaar 1868*, *Korte gerde. Jaarboekje voor Meppel & omstreken* (1866) en de *NDVA* (1883-heden).

Toneel

Na 1850 ontstonden overal in Drenthe rederijderskamers. Beoogden de rederijderskamers aanvankelijk de welsprekendheid in de Nederlandse taal te bevorderen, later werd het toneel hoofdzaak voor bijna alle kamers. Daarmee werd de deur opengezet voor toneel in de streektaal. In 1889 werd voor het eerst een volledig Drentstalig stuk – *Willem Fokkens Maarchien en Heur vrijers, of Elk is zuk zòls de noaste* (van Harm Tiesing, 1853-1936) – opgevoerd. De betekenis van de rederijderskamers voor Drenthe is geweest, dat ze geprobeerd hebben de plaatselijke bevolking cultureel te emanciperen. Daarnaast boden ze ontspanning en zorgden ze voor literaire genootschappelijkheid.

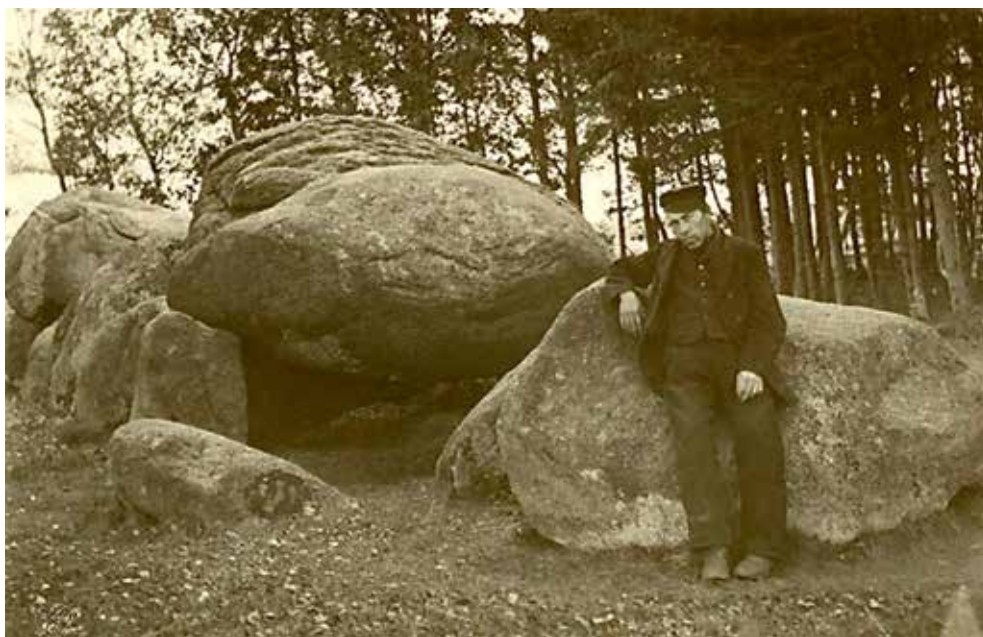

Fig. 4. Harm Tiesing (1853-1936) bij het grote hunebed in Borger (www.geheugenvandrenthe.nl).

Soms bestond het repertoire van een kamer bijna geheel uit stukken die door een van de leden geschreven waren. Dit was het geval bij rederijderskamer De Morgenstond te Koekange, waarvoor de veelzijdig begaafde Geert Broekhuizen (1844-1928, pseudoniem *Uzipétus*) meer dan veertig toneelstukken geschreven zou hebben. Hij interesseerde zich ook voor de lexicografie en werd een belangrijk medewerker aan het Drents woordenboek van dr. Jan Bergsma (1854-1935) waarvan in 1906 de eerste – en tevens laatste – aflevering verscheen. De meeste toneelstukken schreef Broekhuizen in het Nederlands. Bekende Drentstalige stukken van zijn hand zijn: *De professor van de heide*, *De Heksen Brouwketel* en *Het gespin bij Jan Berends*. Zijn bijdragen aan de *NDVA* bestaan uit Drents- en Nederlandstalige gedichten en verhalen met een romantisch karakter.

Jan Mulder (1854-1918) was een toneelschrijver met een klein oeuvre. Hij was bakker in zijn geboortedorp Vries. In 1888 verscheen zijn dialectblijspel *'t Kan al roar loopen of 'n Pries oet de Lotterij. Noastukken met zang in ijn bedrief*. Van een ander Drentstalig toneelstuk van zijn hand *In Geerten banderhouk*, is niet bekend of het in druk uitgebracht is of ooit opgevoerd is.

De 20ste eeuw

Tot 1900 kende Drenthe weinig literaire tijdschriften. Sedert 1849 verscheen in Meppel onder redactie van Cornelis van Schaick (1808-1874) het tijdschrift *Drenthina of vergeet mij niet*. De eerste jaargangen bevatten alleen ontspanningslectuur, maar in 1851 kwam het met duidelijk literaire pretenties voor de dag: het voerde toen voor het eerst de ondertitel *Tijdschrift voor Noord- en Zuid-Nederlandsche letterkunde, proza en poezij*. Hoofredacteur Van Schaick wilde de kloof overbruggen die sinds 1830 tussen beide Nederlandstalige gebieden bestond. De weinige bijdragen in het Drents zijn van zijn hand. Toen hij in 1852 naar Suriname vertrok, had het tijdschrift reeds de geest gegeven.

Tot de eeuwwisseling is er van vernieuwing in de Drentse streektaalliteratuur nog geen sprake. Gerhard Filippus Crone (1849-1931) en Harm Tiesing (1853-1936) zijn te beschouwen als overgangsfiguren naar de twintigste eeuw: hun werk komt voort uit de negentiende-eeuwse traditie maar vertoont tevens kenmerken van de nieuwe tijd. Beiden waren verlichte geesten, die maatschappelijk en/of politiek actief waren. Dit engagement brachten ze ook in hun fictionele werk tot uiting.

De in Slochteren geboren Crone werd in 1878 onderwijzer in Taarlo; twee jaar later werd hij benoemd te Oudemolen. Als schrijver kreeg hij vooral bekendheid door zijn publicaties in kranten, tijdschriften en almanak. Aan de NDVA leverde hij van 1901 tot 1918 regelmatig bijdragen – veelal geschreven in de streektaal – over Drentse volkskunde, sagen en plaatselijke historie. Ofschoon tussen de Drenten een Drent geworden, bleef hij ook in het Gronings publiceren. Crone had veel belangstelling voor het toneel; hem komt de eer toe de basis te hebben gelegd voor de opvoering van een ouderwetse Drentse boerenbruiloft, ook wel wasschup genoemd.

Als schrijver is Tiesing na zijn dood vooral beoordeeld aan de hand van zijn talrijke artikelen: journalistiek werk waarmee hij gedeeltelijk de kost verdiende. Iedere winter schreef hij een feuilleton, eerst voor de NPDAC, daarna voor de PDAC. Vooral drie – nagenoeg geheel – Drentstalige feuilletons kregen grote bekendheid, doordat ze na zijn dood in boekvorm werden uitgebracht: *Marthao Ledeng, de bloem van 't daarp*, *Over de Hunse [hoe Veenholtens volk d'r leefde] 'n vertelling veur 't Drèensche volk* en *Zien broed verloren*. In zijn vertellingen schildert hij een harmonische (dorps)samenleving, waarin de boer een aangenaam leven leidt. De specifiek Drentse gemoedelijkheid (volgens Tiesing) wordt ook wel eens – onnadrukkelijk – ten voorbeeld gesteld aan agrariërs buiten de regio. Behalve proza schreef Tiesing ook poëzie, maar zijn verhalende publicaties zijn veruit in de meerderheid. Minder bekend dan zijn literaire feuilletons is zijn toneelwerk, ook al omdat zijn toneelstukken, op een paar na, niet in druk zijn verschenen. Behalve een bekend werk als *De aole Scheper en de Schoolmeester* moeten hier *Boven verwachting*, *De aarfgenaomen van Tjallen Loeks* en *Spientertijd in Drenth. 'n Laandelk winteraovendspel in Jannewaori* worden genoemd. Meer dan een halve eeuw heeft Tiesing ook meegewerkt aan de NDVA.

In de jaren twintig en dertig neemt het gebruik van de streektaal in literaire geschriften toe en zien we de regionale roman tot bloei komen. De schrijvende banketbakker Lucas Jonker (1873-1948) uit Dedemsvaart was de eerste van wie een geheel Drentstalig feuilleton ook als boek verscheen. In 1928 stond in de *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant* zijn verhaal *Harm Boer'nlevn an de Riest*, een beschrijving van het dagelijkse leven in een buurtschap in het

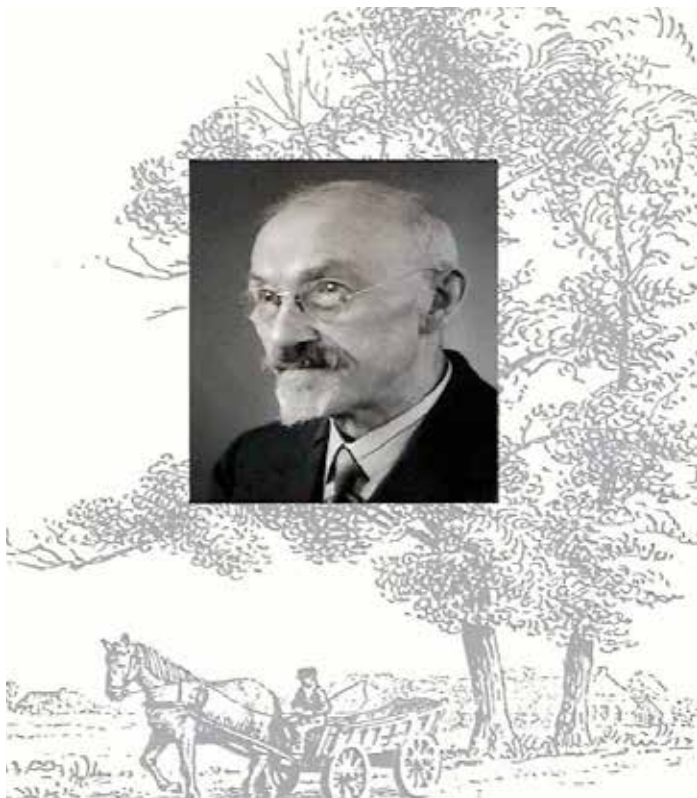

Fig. 5. De schrijvende banketbakker Lucas Jonker (1873-1948) (Drents Archief).

Reestgebied. In 1929 verscheen dit verhaal in boekvorm. Tien jaar later werd het nog eens in de *Meppeler Courant* geplaatst, waarna ook de uitgever van deze krant het als boek uitgaf. Een vervolg (*Harm, De boer van 't Hoogelaand*) kwam in 1938 uit.

De Meppelaar Roelof Houwink Hzn. (1869-1945) debuteerde in 1929 met zijn dichtbundel *Natuur en fantasie. Eerste serie*. In 1932 verscheen bij Van Gorcum zijn bundel *Drentsche novellen en typen*. De bundel, waarvan de meeste stukjes zijn geschreven in diverse streektaalvarianten, verscheen als eerste deel van de serie 'Nieuw Drentsch Mozaïk'. Drie jaar later redigeerde hij de bloemlezing *Uut oes Drèense Laand. Drentsche verhalen en voordrachten*. Behalve eigen werk werden bijdragen opgenomen van Hendrik Bos (1878-1947), Lubertus Koops (1877-1934), Louis Albert Roessingh (1873-1951), Jan Poortman (1897-1984) en Herman(nus) Doedens (1906-1989).

Johanna Hindrika Bergmans-Beins (1879-1948) te Borger schreef een veelzijdig oeuvre: essays, proza, drama en poëzie. Binnen deze genres gaf ze bij herhaling blijk van haar voorliefde voor de Drentse volkskunde. Vooral door haar onderzoek naar het wasschup raakte ze steeds meer thuis in de oude zeden en gewoonten in Drenthe. Ondanks haar veelzijdigheid schreef ze slechts één roman: *Het bloed kruipt waar 't niet gaan kan. Een vertelling uit het Drentsche boerenleven* (1933). Het verhaal had als feuilleton in de krant *Salland* gestaan. Ze schreef het in het Nederlands, de dialogen zijn Drentstalig. In hetzelfde jaar verscheen haar bundel *Drentsche Legendes*. In het maandblad *Drenthe* en in de *NDVA* publiceerde ze een aantal volledig Drentstalige gedichten, die dikwijls romantisch van toonzetting zijn. Enkele toneelstukken in het dialect verschenen niet in druk.

Fig. 6. Folkloriste J.H. Bergmans-Beins (1879-1948) met echtgenoot Jan Bergmans (Harm Tiesing Stichting).

De uit Ruinerwold afkomstige Hendrik van Dijk (1879-1956) werd in deze tijd erg bekend met zijn roman *Luuks Hilbers jonges* (*Dialectschetsen uit het Drentsche dorpsleven*). Ook dit volledig Drentstalige verhaal was eerst als feuilleton verschenen, in de *Meppeler Courant*. In 1945 verscheen Van Dijks bundel *Op Strooienberg*, in 1951 gevolgd door een gebundelde krantenfeuilleton: *Het gezin van Roelof en Annechien*.

Albert Dening (1873-1949) uit Sleen begon kort na zijn pensionering in 1934 met schrijven; hij woonde toen in Amsterdam. Zijn *Um d'olde toren* verscheen aanvankelijk als feuilleton in het *Agrarisch Nieuwsblad*. Dit nagenoeg volledig Drentstalige feuilleton werd tijdens de oorlog als boek uitgebracht. Een ander bekend verhaal uit het *Agrarisch Nieuwsblad*, *Steven Benting. Een Drentsch verhaal van D. Enniga*, werd in 1947 als *Oet 't olde darp* uitgegeven. Na zijn dood verscheen - nog in hetzelfde jaar - een bundel korte dialectschetsen: *Oet oes eigen Drenthe. Een bundel korte verhalen uit het land van hei en struiken*, eerder gepubliceerd in zijn gelijknamige rubriek in de PDAC. Behalve proza schreef hij poëzie, die in *Drent(h)e*, de NDVA en op kalenders afgedrukt werd. Nostalgie is daarin de meest opvallende gevoelsuiting: naar Drenthe, al dan niet gekleurd door jeugdherinneringen.

Jan Jantinus Uilenberg (1881-1962) was onderwijzer. Tot 1940 publiceerde hij vooral liedteksten, essays en dialectverhalen. In zijn dorpsschetsen, geschreven in het dialect van zijn geboortedorp Zuidwolde, grijpt hij dikwijls terug op gebeurtenissen uit zijn jeugd. Zijn herinneringen verwerkte hij in de bundel *De oude jager* (1939). Ook droeg hij vaak voor uit eigen werk. Bijzonder populair werd zijn lied 'Mijn Drenthe' (1928), dat de officiële status van Drents volkslied kreeg (een officieel erkend Drents volkslied is er niet). Tijdens de bezetting trad Uilenberg op als propagandist voor de Kultuurkamer, wat hem later duur te staan kwam.

De Meppeler Jan Poortman (1897-1984) raakte door zijn vele reizen naar het vooroorlogse Duitsland in contact met het werk van Duitse (streektaal)auteurs. Dit leidde tot een aantal vertalingen. Het bekendst werd zijn vrije dialectbewerking van *Dat Hus sünner Lücht* van de Oost-Friese schrijver Fritz Gerhard Lottmann (1880-1918): *Siebo Siebels' zwoare gaank* (1932). Vanaf 1935 leverde hij ook dialectgedichten aan het maandblad *Drente*.

Jan Naarding (1903-1963) kreeg voor de oorlog bekendheid als medewerker aan dit maandblad, waaraan hij af en toe een bijdrage in het dialect van zijn geboortedorp Sleen leverde. In samenwerking met H. Bos (1878-1947) liet hij de bundel *Wat waest hef. Schetsen in Drents dialect* (1939) verschijnen, waarin behalve werk van de samenstellers ook een dialectbijdrage van Bergmans-Beins werd opgenomen.

Voor de journalist Gerrit de Vries (1867-1925) behoorde het schrijven van feuilletons min of meer bij zijn beroep. Zijn humoristische dialectfeuilletons verschenen tijdens het eerste kwart van de twintigste eeuw in de *Meppeler Courant* en oogstten veel waardering. Gerrit Stille (1915-1990) uit Havelte schreef onder het pseudoniem Bèrend Jan verscheidene dialectschetsen in het Zuidwest-Drents voor het *Agrarisch Nieuwsblad* (1936-1942).

Het bekendste 'Drentse' werk - zowel binnen als buiten de provincie - uit de vooroorlogse periode is ongetwijfeld *Bartje* (1935) van Anne de Vries (1904-1964) geweest. Wegens het grote succes wordt het boek hier vermeld, maar tot de streektaalliteratuur kan men het niet rekenen; slechts af en toe staat er bij wijze van curiositeit een woordje Drents in.

In Drenthe werd tussen 1900 en 1940 meer proza dan poëzie geschreven. Van de dichters uit deze periode is de dichter-schilder L.A. Roessingh de meest opvallende. Tussen 1923 en 1943 droeg hij een groot aantal Drentstalige gedichten aan de NDVA bij. Ze werden door Jan Naarding verzameld en in 1948 uitgegeven als *'t Diggelhoe. Met petret en eigenhandige illustraoties van de dichter*. Het is de eerste bundel die geheel uit Drentstalige gedichten bestaat. In dezelfde periode werd nog een enkel dialectgedicht geschreven door Jan Jacob Westenbrink (1866-1947) en een handjevol door L. Koops.

Aangespoord door een Drent in den vreemde schreef de PDAC in 1939 een literatuurprijsvraag uit, die tot de ontdekking van veelbelovende talenten leidde. Prijswinnaars waren Hendrik Bos, Jan Lourens Thalen (1909-1960) en Henderikus Tebbe Buiskool (1881-1956). Een jaar later werd er weer een prijsvraag gehouden, waaruit Thalen en Bos opnieuw als winnaars te voorschijn kwamen maar wel overtroefd werden door Johan Hidding (1918-1976). Bos publiceerde veel feuilletons, verhalen en gedichten in de *Emmer* en de *Coevorder Courant*. Ook schreef hij in het dialect van zijn geboortedorp Dalen bijdragen voor het maandblad *Drente*. We merkten reeds op dat Bos in 1939 samen met Jan Naarding de bundel *Wat waest hef* liet verschijnen. Henderikus Tebbe Buiskool had veel belangstelling voor historische en volkskundige onderwerpen. In de drie delen van zijn *Op naoberves(z)iet* (1940, 1944 en 1949) getuigde hij hiervan.

In juni 1929 verscheen voor het eerst het maandblad *Drente*. Van begin af aan was het een medium voor een heterogene groep schrijvers: ervaren en onervaren, Nederlandstalig en vooral Drentstalig. Meer dan de kranten en de NDVA bood het maandblad ruimte voor literaire producten. Bovendien ging men zich erin in toenemende mate bezighouden met literatuurkritiek.

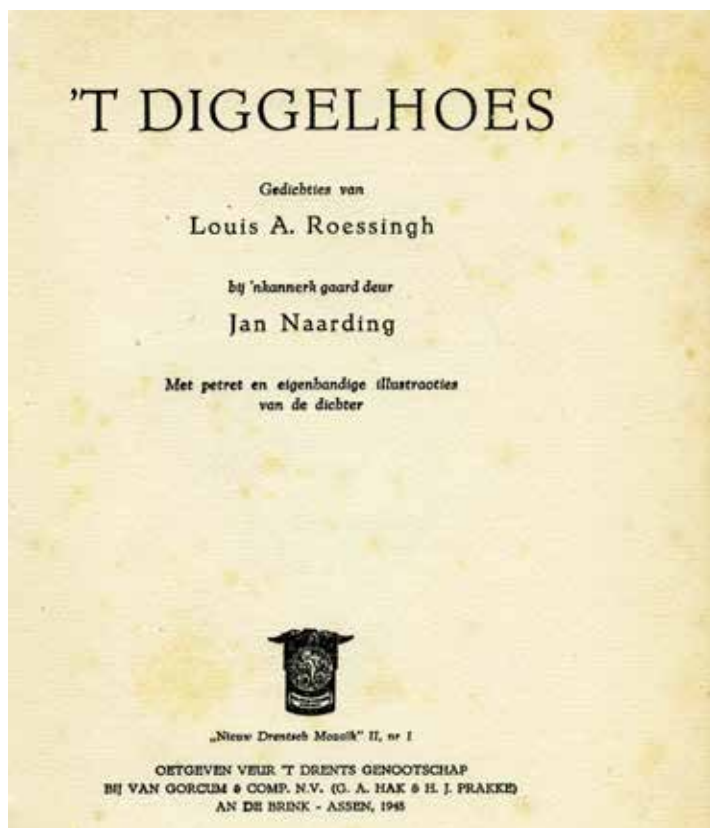

Fig. 7. Titelblad van de eerste Drentstalige bundel 't Diggelhoes (1948) (Drents Archief).

Het repertoire van de Drentse toneelgezelschappen bestond voor de oorlog overwegend uit een handjevol kluchten en blijspelen in de streektaal. Het peil was niet hoog: dit leidde ertoe dat in 1938 het Provinciaal Drents Rederijkersverbond werd opgericht. Goed speelbare stukken werden geschreven door Willem Eisen (1899-1963) en Hillie Tuin (1910-1996).

De periode 1940-1945

Tijdens de bezetting werd het publiceren van boeken onmogelijk gemaakt voor al degenen die zich niet bij de Kultuurkamer aangemeld hadden. Relatief veel Drenten deden dit laatste wel, maar bijna allen waren vreemdelingen in het Jeruzalem van de letteren. Dat bleven ze ook – door hun geringe capaciteiten – en hun teksten kwamen niet verder dan de kolommen van nazi-periodieken als *Het Noorder Land* en *De Landstand (in) Drent(h)e*.

Lid van de Kultuurkamer (en van de NSB) en voor de oorlog al bekend als schrijver was J.J. Uilenberg. Van hem verscheen in 1943 *In 't schemeruur bij 't knappend vuur, een bundel Drentse volksvertellingen voor jong en oud*, die op het lied 'Mijn Drenthe' na geheel uit dialectschetsen bestond. Van dezelfde signatuur als Uilenberg was Hendrik Bos. Dus kon in 1943 bij Uitgeverij Torenlaan in Assen een door hem geredigeerde bundel verschijnen met de zes bekroonde inzendingen van de literatuurprijsvragen van 1939 en 1940: *Oet 't Drèensche laand. Drentsche schetsen van Drentsche schrijvers*. Twee winnaars, Thalen en Hidding, waren geen lid van de Kultuurkamer. Dat van de andere prijswinnaars behalve Bos ook Buiskool de Duitse inmenging op cultureel

gebied geaccepteerd had, blijkt wel uit het feit dat diens bundel *Op naoberveziet*, deel II, in 1944 uitkwam. Zijn schetsen hebben overigens maar weinig met literatuur van doen; meestal worden daarin oude volksgebruiken beschreven.

Uitgeverij Torenlaan zorgde tijdens de bezetting wel vaker voor verrassingen. Niet alleen gaf zij de drie genoemde feulletons van Harm Tiesing uit, maar ook *Um d'olde toren* (1943) van Dening, die geen lid van de Kultuurkamer was. Dat was Ben van Eyselsteijn (1898-1973) – naar eigen zeggen – ook niet, maar de Kultuurkamerbonzen behandelden hem als een medestander. Jan Poortman tenslotte, stelde *Uut en um oes olde laandschop. Een Drentse bloemlezing* samen. Een groot aantal bijdragen in dit leesboek voor het lager onderwijs is Drentstalig. Het boek werd in 1940 bij Van Gorcum uitgegeven en had nog niet te lijden onder beperkende maatregelen van de bezetter: de Kultuurkamer trad pas in 1942 in werking. In juni 1940 schreef Poortman naar aanleiding van het sneuvelen van sergeant Swart het gedicht *Hier völt een soldaat*, dat het eerste oorlogsgedicht genoemd mag worden. Het werd in de *Meppeler Courant* geplaatst.

De naoorlogse jaren: het eerste decennium

Kort na de oorlog kreeg de Drentse literatuur een belangrijke impuls door de Regionale Omroep Noord. Voor Drentse onderwerpen kwam er in het voorjaar van 1946 een gevarieerd programma van een kwartier, het zogenoemde 'Drents kwartier'. Vanaf het ontstaan van dit medium werden hoorspelen, kleinkunstprogramma's en literaire kritieken uitgezonden. Buitengewoon populair werd de humoristische hoorspeler *Mans Tierelier* van Max Douwes (1923-1998). Hij speelde zelf daarin de hoofdrol.

In de eerste jaren na de bezetting werkten enige Drentse schrijvers mee aan het tijdschrift *Erica*, dat slechts een paar jaar verscheen (1945-1947). Na de oorlog werd de romantische traditie in de streektaalliteratuur gecontinueerd. Ook het zogenoemde 'Drents réveil', dat Het Drents Genootschap onder leiding van Hendricus Johannes Prakke (1900-1992) en Jan Naarding op literair en cultureel gebied wilde bewerkstelligen, vermocht niet daaraan iets te veranderen. Sterker, het genootschap zelf omarmde de traditie door de bundel *'t Diggelhoe*s van L.A. Roessingh uit te geven.

Vooraf na de oorlog kwam Naarding tot ontplooiing als publicist en streektaalactivist. Een deel van zijn dialectwerk werd postuum uitgegeven in twee bundels. Uilenberg zweeg na de bevrijding geruime tijd. Internering en publicatieverbod versperden hem zes jaar lang de weg naar het lezerspubliek. In zijn levensavond sloot hij zijn oeuvre af met het laatste deel van de trilogie *Uit 't oude kabinet* (1961). In 1958 was het eerste (en in 1959 het tweede) deel verschenen van deze serie humoristische verhalen, geschreven in het Nederlands en met dialogen in het Drents. Bij zijn overlijden in 1962 was Naarding van mening dat er een era in de Drentse literatuurgeschiedenis was afgesloten.

Een belangrijke debutante na 1945 was Marchien Eising (1904-1986), wier overwegend Nederlandstalige werk hier niet genoemd kan worden. Wel volledig Drentstalig waren haar bijdragen aan het tijdschrift *Oeze Volk*. Roel de Lange (1912-1959) schreef verhalen in het dialect van het Zuidenveld. In 1956 werd zijn novelle *Wèrum naor 't darp* bekroond met de prijs van het tijdschrift *'t Swieniegeltje*. Grote bekendheid kreeg ook zijn serie 'Verhalen over 't Zuidenveld en heur bewoners'; delen daarvan werden in de *Emmer Courant* geplaatst. Zijn vroegtijdig overlijden betekende een zwaar verlies voor de streektaalliteratuur. Johan Hidding, de revelatie van vlak voor de oorlog, schreef tot het midden van de jaren vijftig een aantal streekromans, maar niet in de streektaal. Wel dichtte hij in het Drents. Opvallend is dan weer dat zijn religieuze poëzie Nederlandstalig is. Voorts schreef hij enkele dialectverhalen.

Hans Heyting (1918-1992) schreef in de jaren vijftig enige Drentstalige toneelstukken (*De vrömdе vögel*, *De kat in 't gaoren* en samen met Gerard Nijenhuis *Kribberij um 't kamnet*). In deze jaren werd hij in Drenthe ook een bekend radiospreker. Vooral zijn streektaalgedichten hebben Heyting tot een belangwekkende figuur in de Drentse letterkunde gemaakt. Zijn poëzie is pas laat samengebracht in vier bundels; in 2005 verschenen de verzamelde gedichten van Heyting in één bundel.

Onder de auteurs van jacht- en natuurverhalen waren er twee die in de streektaal schreven. Jan Wolter Borgesius (1883-1969) schreef in het dialect van zijn geboortedorp Exloo. Zijn verhalen werden pas in 1985 gebundeld onder de titel *Herinneringen van de Drentse jager*. Harm Jans Stevens (1913-1973) werd geboren te Exloërveen. Zijn dierenverhalen, die vanaf 1962 onder het pseudoniem Faunus in *Oeze Volk* gepubliceerd waren, vormden in 1970 de bundel *Achter de boswal. Drentse dierenverhalen*. Hij schreef ook andere verhalen en gedichten in dialect onder de schuilnamen Harm Holtkapper en Hajes.

Pas na 1945 werd er ook in het Noordenvelds gepubliceerd. Grietje Clewits (1883-1962) schreef na haar pensionering gedichten en verhalen in het dialect van Roden en directe omgeving. Ze werden gepubliceerd in *Drent(h)e*, de *Leekster Courant* en *Oeze Volk*. In 1982 werden haar gedichten gebundeld onder de titel *Zummeraovend*. Lammert Braaksma (1891-1963) schreef in het dialect van Vries. Zijn versjes en een enkel schetsje verschenen in de *PDAC*, het maandblad *Drenthe* en in *Oeze Volk*. Peter van der Velde (1918-2004) schreef columns, verhalen en gedichten, die in 1986 gebundeld werden in *Wilwaark, gedichten en verhalen*.

Herman Doedens (1906-1989) schreef als Drent in den vreemde onder het pseudoniem Harm Drent tal van dialectbijdragen. Tijdens de oorlog was hij een van de belangrijkste literaire medewerkers van het maandblad *Drente*. Na 1945 verschenen zijn gedichten, door hemzelf rijmpjes genoemd, in verscheidene periodieken, zoals de *PDAC*, *De Vrije Pers*, *Drent(h)e*, de *NVDA* en *Oeze Volk*. Uit zijn gedichten spreekt heimwee naar de oude landschap en de in Gasselte doorgebrachte kinderjaren. Zijn werk verscheen niet in gebundelde vorm. Doedens wordt ook gerekend tot de pioniers van de naoorlogse streektaalbeweging. Zijn belangstelling voor de schrijverpredikant Cornelis van Schaick leidde ertoe, dat hij in 1971 een bewerking van diens *Tafereelen uit het Drentsch Dorpsleven* schreef, getiteld *De zoon van Lammert Kuiper. Een dorpsverhaal uit het oude Drenthe*.

Lambertus van der Sleen (1912-1993) begon na de oorlog onder het pseudoniem Bart van Oosteringh Drentstalige feuilletons en prozaverhalen voor de *Hoogeveensche Courant* te schrijven. Spoedig volgden publicaties in de *PDAC* en andere regionale kranten. Het was vooral K.H. Heeroma die hem tot schrijven aanzette. Belangrijke thema's in het werk van Van der Sleen zijn de natuur, zijn jeugdherinneringen en de kleine wereld rondom zijn huis. Incidenteel publiceerde hij in de maandbladen *Drent(h)e* en *Oeze Volk*. Bij de stichting Het Drentse Boek verscheen in 1982 zijn bundel *Blossems in de lijte. Drentse gedichten*. Het is een selectie uit de honderden gedichten die hij in het Zuidwest-Drents geschreven had.

Harm Koops (1914-1977) bracht zijn jeugd door in Exloo; later woonde en werkte hij jarenlang in Den Haag. Zijn grootste productiviteit als dichter bereikte hij in de jaren vijftig. Hij schreef traditionele poëzie, die grosso modo verdeeld kan worden in natuurgedichten en gedichten over personen. Het complete werk van Koops werd in 1983 uitgegeven.

Ook na de oorlog speelde het amateurtoneel – letterlijk – een belangrijke rol in het culturele leven in Drenthe. Er bestond behoefte aan vernieuwing van het Drentse toneel, maar de auteurs waagden zich niet aan experimenten. Inhoudelijk en vormtechnisch veranderde er dan ook weinig in het naoorlogse toneelrepertoire. Bekende dialecttoneelschrijvers waren Harm Frieling (1900-1958), Arend Mulder (1906-1991), Jannes Gelmer Duiven (1907-1989) en Gerrit Broenink (1910-1978). Broenink, Frieling en Grada Eding-Askes (1903-1977) schreven ook stukken voor

de Drentse Vereniging 't Aol' Volk, die in 1948 in Emmen was opgericht. Het belangrijkste doel van deze vereniging is het uitdragen van de oude Drentse cultuur en dat kwam ook tot uiting in de stukken van de huisschrijvers van 't Aol' Volk.

De jaren vijftig kenmerkten zich door een ontwaken binnen het gehele Nedersaksische taalgebied. Er werden contacten gelegd met schrijvers in en uit andere regio's, wat resulteerde in het besluit een uniforme Nedersaksische spelling te ontwerpen: de Vosbergenspelling. In Groningen werd het tijdschrift 't Swieniegeltje opgericht, dat ruimte wilde bieden aan schrijvers van alle Nedersaksische dialecten.

In februari 1953 werd in Groningen de Drentse Schrieverskring opgericht. De Drentse schrijvers wilden meer met elkaar in contact komen en voelden de noodzaak als groep naar buiten te treden. Gerriet Wilms (pseudoniem van Jan Roelof Westerhuis, 1926-1999) werd voorzitter en Gerard Nijenhuis (1932) werd secretaris. Reeds in het jaar van oprichting verscheen de eerste *Drentse Schrieversalmanak* in gestencilde vorm. De Schrieverskring zou zich ontwikkelen tot een bont gezelschap schrijvers, dichters, voordrachtskunstenaars, conferenciers, folkloristen en dialectliefhebbers.

Fig. 4. Gerard Nijenhuis (1932), de nestor van de Drentse schrijvers (Drents Archief).

Door toedoen van de Schrieverskring werden ook uitgaven verzorgd. Hiervoor werden al de almanakken gememoreerd. Verder moeten genoemd worden: *Dichtersriege* (1966, Van Gorcum), een poëziebloemlezing uit de periode 1900-1966, en *Oet Jan Naardings hof* (1969, Knoop & Niemeijer), een bundel met werk van de bekende dialectoloog. Diverse schrijvers werkten mee aan boekjes voor het onderwijs. Door samenwerking van Het Drents Genootschap met RONO (Regionale Omroep Noord en Oost) verscheen in 1969 de dubbel-*lp Stemmen oet Drenthe. Een keur oet 't wark van Drentse schrievers en dichters* met werk - Drentse proza en poëzie - van

leden van de Schrieverskring, gedeclameerd door medewerkers van de RONO. Van deze lp zijn er meer dan 40.000 verkocht. Bij het veertigjarige bestaan van de kring verscheen de bloemlezing *Maandewark* (Het Drentse Boek) met daarin werk van diverse auteurs. Op 29 mei 1996, ruim 43 jaar na zijn oprichting, werd in Borger de Drentse Schrieverskring met instemming van velen ten grave gedragen. Dit gebeurde nadat er de laatste jaren veel discussie over zijn identiteit en samenstelling geweest was.

De oprichting van het dialecttijdschrift *Oeze Volk* in 1956 was een mijlpaal op de weg naar erkenning van de Drentse streektaalliteratuur. Tot de oprichters behoorden Hans Heyting, Gerard Nijenhuis en Gerrit Kuipers (1918- 2011). Tot dan toe was er in Drenthe geen periodiek geweest die louter dialectteksten opnam. Door dit wel te doen heeft *Oeze Volk* bijgedragen aan de acceptatie van het Drents als cultuurtaal. De medewerkers van het tijdschrift waren van velerlei pluimage en richtten zich op een breed publiek. Het blad inspireerde velen. Het richtte zich op een groot publiek. Het belangrijkste criterium voor opname was dan ook dat het gepubliceerde werk begrijpelijk moest zijn voor dat brede publiek. Terwijl in de Nederlandse literatuur de vijftigers aan de weg timmerden met hun experimentele poëzie, verscheen er in *Oeze Volk* niets vernieuwends: de Drentse schrijvers in dit blad publiceerden in de neoromantische traditie. In proza behielden de anekdotische dorpsschetsen de hegemonie, de verhalen waarin de boerendochter met de knecht wilde trouwen en de boerenzoon die identieke plannen met de meid had; dit uiteraard - ter versterking van het dramatische effect - tegen de zin van de ouders. Vijftien jaar later heeft de romanschrijver Johan Hidding over dit tijdperk gezegd: “De streekroman was een afspiegeling van de tijd, met een zekere beperktheid. En dan bedoel ik niets ten kwade te zeggen aan het adres van de streekromanschrijvers. Tegenwoordig heeft ieder mens zijn grenzen verruimd, verder gekeken dan de eigen vertrouwde omgeving.”

Het zal niet verbazen dat Kuipers als man van het eerste uur veel streektaalverhalen voor ‘zijn’ blad schreef, maar hij publiceerde ook in tal van andere periodieken. Zijn eerste bundel, *Belevenissen van Luuks Battelings volk en aner verhalen*, is van 1960. In het dialect van Westerbork schreef hij teksten voor de RONO en voorts toneelstukken en revues. Op verzoek van de erven Anne de Vries vertaalde hij in 1984 *Bartje* in het Midden-Drents. Tot de vele andere medewerkers aan het tijdschrift behoren onder anderen Albert Piel (1891-1977), Jan Kuiper (1895-1985), Johannes Harm Wind (1895-1985), Marchien Eising (1904-1986), Herman Doedens (1906-1989), Arend Mulder (1906-1991), Roelof Klunder (1909-1997), Geert Smit (1910-1985), Jan Weggemans (1917-2002), Harm Boer (1920-1995), Ali Brals-Luinge (1920-2009), Bart Veenstra (1921-2005, pseudoniem van L.H. Haddingh), Marchien Bekkering-Duiker (1923), Jan Timmerman (1923-2007), Bonnie Veendorp (1923-2014), Janny Alberts-Hofman (1929-2008), Gré Seidell-Broekhuizen (1929), Anneke Mensen-Siegers (1940), Tjaart Imbos (1942), Geert Enting (1947-2006) en Albert Timmer (1952).

De jaren zestig en zeventig

Pas in de jaren zeventig zijn er in de Drentse literatuur weer vernieuwende impulsen merkbaar. Hans Heyting is dan een van de eersten die met zijn bundel *Spiegelschrift* (1977) de traditionele versvorm loslaat en persoonlijk thema’s een plaats geeft in zijn werk. Weer later gingen Marga Kool (1949) en Gerard Nijenhuis in dezelfde trant schrijven. Beiden werden ook bekend als streektaalactivisten. Gerard Nijenhuis begon in het Drents te schrijven kort na de oprichting van de Schrieverskring. Hij schreef aanvankelijk proza en poëzie onder zijn pseudoniem Harm Werners. Geleidelijk aan ontwikkelde Nijenhuis zich tot een tweetalig dichter, in wiens werk vooral het thema ambivalentie te bespeuren valt. Opvallend is dat hij sonnetten schrijft; een vorm

Fig. 9. Borstbeeld van Hans Heyting (1918-1992) in het centrum van Borger (Wikipedia, Hans Heyting).

van dichtkunst die in de Drentse literatuur verder zo goed als geheel ontbreekt. Kool bracht met haar bundel *Achter oen ogen* (1981) een nieuw geluid in de Drentse letteren en werd een voorbeeld voor generatiegenoten.

Behalve deze schrijvers valt er nog een categorie op te merken die zich niet aan een stroming of een groepering rond een tijdschrift bindt. Door deze 'partijloosheid' zijn zij moeilijk te plaatsen. Ook schrijven zij een gevarieerd oeuvre, bestemd voor een breed publiek. Tot deze groep kunnen gerekend worden: Jacob Oostijen (1908-1991), Jan Kuik (1915-2003) en Roelof Sieben (1919-2006).

Per 1 november 1977 ging Radio Noord van start vanuit de studio aan het Martinierkhof in Groningen; ook kwam er een kantoor in Assen. Radio Noord was voortgekomen uit een reorganisatie van Regionale Omroep Noord en Oost, die men gesplitst had in drie onafhankelijk van elkaar opererende regionale omroepen: Fryslân, Gelderland, Oost en Radio Noord. Jans Polling (1946) en

Marga Kool namen in 1985 de presentatie van het Drents programma over van Hitjo Schuth en Geesje Been. Gerard Nijenhuis had in de jaren tachtig een gedichtenrubriek voor Radio Noord. Er werden ook verschillende radiocursussen Drentse spelling en Drentse literatuur gegeven. Ze werden geschreven en gepresenteerd door Martin Koster (1950), Marga Kool, Gerard Stout (1950) en Grietje IJken (1962). In deze jaren werd de wens om te komen tot een zelfstandige regionale omroep voor Drenthe steeds sterker. Gedeputeerde Hollenbeek Brouwer maakte zich ook sterk voor een zelfstandige Drentse omroep. Met name na het vertrek in 1985 van Been en Schuth kwam er een beweging op gang en ook de Drentse schrijvers kwamen in actie. Op 1 januari 1989 vond de eerste uitzending plaats van Radio Drenthe.

Literatuur kreeg vooral een plaats in programma's op de zondagochtend, zoals *De mooie Kaomer* (gepresenteerd door Gerard Nijenhuis), *Galerie 90.8*, *Kunst& Co* en *De Veurstelling*. Populair werden ook de verhalen van Jans Polling (1946), die deze jarenlang rondom het middaguur voorlas. Nadien werden de verhalen over gezinsleven, vaderschap en opvoeden gebundeld. Zijn schetsen vinden sinds 1991 gretig aftrek bij een breed publiek.

In samenwerking met het tijdschrift *Roet* werd er in 2001 in het programma *De hilde* iedere zaterdagmiddag een Drentstalig gedicht voorgedragen met een inleiding op het werk en de schrijver.

In *Podium 30* is altijd plaats geweest voor nieuw Drentstalig werk. Tijdens de periode dat het programma in Spijkerboor gemaakt werd, luidde de titel *Podium*, omdat 30 als huisnummer gekoppeld was aan de Beilerstraat (zetel van RTVDrenthe). Sinds het programma weer in Assen gemaakt werd, is het *Podium* blijven heten. Presentator Lukas Koops (1952) heeft altijd aandacht

besteed aan nieuwe uitgaven, en een tijdlang hebben Jan Harbers (1952), Baukje Bloemert en Ab Drijver (1944) ook een recenserende rol gehad in dit programma.

De jaren tachtig en daarna

Pas met het verschijnen van het (*Drents Letterkundig Tijdschrift*) *Roet* (1979) is er sprake van een heel andere koers. Het werd in Groningen opgericht door de studenten Martin Koster (1950) en Ton Kolkman (1950). Aanvankelijk wilde *Roet* door satire de gezapigheid in de Drentse 'schrieverswereld' aan de kaak stellen, waarbij gevestigde reputaties niet ontzien werden. Later werd de toonzetting van het tijdschrift serieuzer en ging men vrijmoediger over seks, psychosen en sociaal onrecht schrijven. Behalve enkele oudere schrijvers die ook in *Oeze Volk* publiceerden, zoals Frouwien Klaassens-Perdok (1917-2005), Peter van der Velde, Hans Heyting en Roel Reijntjes

Fig. 10. Roel Reijntjes (1923-2003) (*Drents Archief*).

(1923-2003), verzamelden zich rondom dit tijdschrift vooral 'jongeren', zoals Jannie Boerema (1946), Klaas Kleine (1940-2000), Gerard Stout (1950), Jan Veenstra (1951), Miny Hofsteenge (1946), Rieks Siebering (1941), Lukas Koops (1952), Suze Sanders (1953), Egbert Hovenkamp II (1953), Erik Hartevelt (1955) en Grietje Ijken (1962). Opvallende vertegenwoordiger van deze groep was Jan Zantinge (1927-1996), die over zijn ervaringen als soldaat in Indië schreef. Van de oudere schrijvers valt voorts te vermelden dat het werk van Reijntjes, nadat hij in 1959 gedebuteerd had met de bundel *De Iegelkaor*, tot late wasdom kwam. Gaandeweg heeft hij zijn dichterschap verdiept en met de bundel *Mien liefste, ach, wat is met mij* (1993) profileerde hij zich – inmiddels in de zeventig – als een moderne poëet. Vooral zijn (latere) homo-erotische gedichten worden literair gezien als het hoogtepunt in zijn oeuvre beschouwd.

In 1984 stelde *Roet* de Reyer Onno van Ettingen-Prijs in als aanmoediging voor jonge Drentse schrijvers. Tien jaar na de oprichting van het tijdschrift besloot de redactie dat ook Nederlandstalige bijdragen opgenomen zouden worden.

Veenstra, Kleine en Stout publiceerden in de jaren tachtig en negentig Drentstalige literaire novellen (respectievelijk *Zangeres van zulver* (1989), *Een feestelijk starfgeval* (1991) en *Zwak ies* (1992) die inhoudelijk en stilistisch en vooral in de verhaalopbouw modern zijn. Met name Stout ontwikkelde zich vanaf de jaren negentig tot de meest productieve en de meest veelzijdige moderne auteur.

Sinds de jaren tachtig van de twintigste eeuw profileert zich in *Oeze Volk* een nieuwe generatie schrijvers. Ze zijn grosso modo te beschouwen als regelmatige publicisten met minder literaire pretentie. Dikwijls geven ze hun werk in eigen beheer uit. Na maart 2008, toen het tijdschrift

Maandewark/Oeze Volk ging heten, diende zich wederom een nieuwe groep schrijvers aan. Het tijdschrift wilde laagdrempelig en toegankelijk zijn en biedt velen die in de streektaal schrijven een podium. Tot deze groep behoren onder anderen: Eite Brink (1930), Janny Kok-Wolbers (1933), Willem Pol (1936-2014), Pieter J. Struik (1939-2016), Janny Bruins (1944), Bas Luinge (1944), Jos Vrieling-Kuik (1947), Jent Haddingh (1957) en Albert Metselaar (1959). In 2016 werden *Maandewark* en de *Taolkrant*, het tijdschrift voor donateurs en vrijwilligers van het Huus van de Taol, vervangen door het tijdschrift *Zinnig*.

In de jaren tachtig kreeg Drenthe een nieuwe uitgeverij in de gedaante van de stichting Het Drentse Boek. Behalve Drentse klassieken - zoals *Luuks Hilbers jonges* - geeft de stichting ook nieuw werk uit, zowel Nederlandstalig als Drents. Zo werden er in de begintijd een aantal volledig Drentstalige kinderboeken gepubliceerd.

Schrijven voor de jeugd

Drentstalige kinderboeken zijn er nog maar zo'n veertig jaar. Het eerste jeugdboek, *De Brummelwal*, verscheen in 1960 en was vooral bedoeld voor gebruik in het onderwijs. Vanaf 1980 heeft Het Drentse Boek in de verschijning van (Drentstalige) jeugdliteratuur een belangrijke rol gespeeld. Roelof Sieben schreef een jaar na zijn debuut het kinderboek *Een stuk of wat lósse centen. Gedichies veur grote en kleine kiender* (1984, Het Drentse Boek).

In de jaren tachtig was er een toenemende belangstelling van het onderwijs voor het kind en dialect te bespeuren. Maar er was gebrek aan goed materiaal; reden voor Het Drentse Boek om in die behoefte te voorzien. De uitgever nodigde schrijvers, onderwijzensen en amateurs uit nieuw werk in te sturen. Tegelijkertijd maakte men een selectie uit bestaande bundels. Die keuze werd in 1984 vastgelegd in *Drèents kienderboek verhalen en gedichten veur kiender*. In 2002 verscheen een herziene uitgave, nu met de ondertitel *gedichten en verhaolen veur kiender*. In 1986 verscheen als resultaat van een werkgroep van de sectie schrijvers van HDG/CRvD *Drents veurleesboek* (Krips Repro) van Bonnie Veendorp met illustraties van Diek van 't Hoff. Het boek bestaat uit originele sprookjes over muisjes en spoken, gedichten en kinderversjes. Dick Blancke debuteerde in 1986 met het kinderboek *Samen kuj een hieleboel* (Het Drentse Boek), dat in 2000 gevolgd werd door *Kobus Knien op pad met Ad de Kat* (Het Drentse Boek). In 2001 leverde hij de verhalen voor het boek *Tattoo op mien scholderblad. Een zang- en (veur)leesboek mit cd* (Het Drentse Boek). In het boek zijn tien liedteksten van Harry de Geeter, Ellen Rietveld, Yvette de Haas en Sietze Veenstra opgenomen. In 2004 werd de Drentse literatuur verrijkt met een origineel Drentstalig stripboek. Tekenaar Ben Huisjes (1957) en tekstschrijver Dick Blancke plaatsten Ellert en Brammert in een 21ste-eeuws stripverhaal, getiteld *Ellert en Brammert. Twei Drentse donderstienen* (Het Drentse Boek). De hoofdpersonen zijn niet de 'echte' Ellert en Brammert, maar verre achterneefjes van de twee bekende reuzen.

Ter gelegenheid van het veertigjarige bestaan van het maandblad *Oeze Volk* verscheen in 1996 de 'kinderbundel' *Sniggel, Snaggel, Rollebol. Drentse schriefsels veur en deur jonges en wichter*. Het boek werd goed ontvangen en daarom schreef men vijf jaar later opnieuw scholen aan met het verzoek gedichten en verhalen geschreven door leerlingen in de streektaal in te zenden. Aangevuld met de inzendingen van 1996 verscheen in 2001 op deze wijze een bundel met dezelfde titel. In 1998 vertaalde Martin Koster het stripalbum *Het Hondenparadijs* uit de serie Suske en Wiske in het Drents als *Het Hondenparadies* (Nieuwsblad van het Noorden). Koster vertaalde de strip in het Drents zoals dat gesproken wordt in de zuidwesthoek van de provincie. Hij volgde in zijn vertaling vrij letterlijk de Nederlandse tekst, slechts hier en daar paste hij een vrijmoedige bewerking toe ('vroeg klaar' werd omgezet in 'veur melkenstied' en 'een plasje doen 'in 'miegen'). Tegelijkertijd

verscheen een Groningse vertaling door Jan J. Ritzema. Beate Plenter (1993-2013) en Miny Hofsteenge (1946) publiceerden in 2000 het kinderboek *Marinus Moesie en aandere vertellegies* (Servo). Als deel van het project 'Klaor veur de start' waarin in beeld werd gebracht welke waarde streektaal in de ontwikkeling van peuters kan spelen, verscheen in 2007 het prentenboek *Het rollegie* (Het Drentse Boek). Itie van den Berg leverde de Nederlandse tekst en Jan Germs verzorgde het Drents. Radio presentatrice Herma Stroetinga (1943) schreef in 2007 het sprookjesboek *Het Hollebomenbos*, met tekeningen van Trudy Kramer. Abel Darwinkel (1968) vertaalde in 2009 het bekende sprookje *Le petit prince* (*De kleine prins*) van Antoine de Saint-Exupéry in het Drents van Norg (Tientenfass). Dit klassieke sprookje dateert uit 1943 en werd na de Tweede Wereldoorlog een groot succes. Wereldwijd zijn er tachtig miljoen exemplaren van verkocht, en het is in ruim driehonderd talen vertaald.

Toneel als drager

Het project Drentse Taol nam in 1989 het voortouw om te komen tot een Drents wagenspel. Belangrijkste doelstelling hierbij was, een nieuwe vorm van Drentstalig toneel te ontwikkelen. De eerste productie, *Dokter Schnabels Wonderwater*, werd geschreven door Jan Veenstra; Rob van der Lee voerde de regie. Na twee seizoenen werd in 1991 de Stichting Drèents Waogenspel in het leven geroepen. Dick Blancke (1952) schreef dat jaar het spel *Over mijn lijk*. In de jaren zeventig werd Herman van der A (1950) geïnspireerd door de absurdistische humor van de tv-serie *Monty Python's Flying Circus*, wat aan zijn vele kluchten en revues – hij schrijft er bijna ieder jaar een – te merken is. Ook Marga Kool en Ab Drijver (1944) vernieuwden het Drentse toneelrepertoire door in hun stukken eigentijdse onderwerpen aan de orde te stellen.

In de jaren tachtig streefde de provincie Drenthe ernaar het aantal Drentstalige toneelteksten te vergroten. Maar voordat men hiermee wilde beginnen, bleek dat het noodzakelijk was te inventariseren welk materiaal er voorhanden was; een goed overzicht van toneelstukken in de streektaal bestond er namelijk niet. HDG/CRvD (Het Drents Genootschap/Culturele Raad voor Drenthe) kreeg de opdracht een dergelijk overzicht samen te stellen. Vervolgens werden de verzamelde teksten door een werkgroep van leden van Drentse toneelverenigingen gelezen en beschreven. Dat resulteerde in een beschrijvende catalogus. Daaruit blijkt dat het grootste deel van de bestaande stukken kluchten of blijspelen zijn. Er bleek behoefte aan vernieuwend toneel met hedendaagse thema's. Ook kregen schrijvers opdracht stukken uit een andere taal – Engels, Nederduits en het Fries – in het Drents te vertalen. Jannie Boerema vertaalde bijvoorbeeld het spannende toneelstuk *Go back for murder* van Agatha Christie als *Weerom naor de moord* in het Noordenvelds.

De CRvD werkte ook mee aan de verrijking van het amateurtoneel, zo ook aan de uitbreiding van het repertoire in de streektaal. Behalve stukken laten schrijven en vertalen, spoorde men meer schrijvers aan tot het schrijven van nieuwe toneelteksten. In 1985 gaf De Culturele Raad met financiële medewerking van de provincie de mogelijkheid om aankomende schrijvers te scholen voor het toneel. Elf schrijvers volgden bij Hugo Heinen een cursus dramaschrijven. Om het opvoeren van Drentstalig toneel een nieuw impuls te geven, richtte Het Huus van de Taol in 2010 een Drents toneelfonds op. De bedoeling is in dit fonds kwalitatief goede toneelstukken, die nog niet ondergebracht zijn bij een uitgever, uit te geven.

Om het nieuwe fonds bekendheid te geven kreeg Jan Veenstra de opdracht een eenakter te schrijven. Dat werd *Meneer mit zien geweer*. Rob van der Ree voerde de regie en de première vond plaats in januari 2011. Het stuk is geïnspireerd op het bijzondere echtpaar August en Louise van Valkenstijn dat het landhuis Vredeveld in Assen bewoonde. August was een schuwe, wereldvreemde man, en Louise zou een onecht kind van Lodewijk Napoleon geweest zijn. Drentstalige

toneelschrijvers die verder genoemd moeten worden zijn: Bart Veenstra (1921-2005), Jacob Koerts (1935-2006), Jans Stoffers (1943-2011), Roelof Steenberg (19440, Ben ten Velde (1948), Arend Victorie (1952) en Harm Dijkstra (1961).

Religie

Fig. 11. Het nieuwe borstbeeld van Max Douwes (1923-1998) te Klijndijk, nadat het eerste bronzen beeld in 2013 was gestolen (www.zuidoothoeker.nl).

Max Douwes werkte vanaf 1965 aan een vertaling van het Nieuwe Testament. Uiteindelijk bracht hij in 1988 *De goeie tieding. Naor de beschrijving van Mattheus* (Kok) in boekvorm uit. In 2007 verscheen *Het neie testament in een hertaoling van Max Douwes* (Het Drentse Boek), dat door Jennie Lambers-Niers (1956) en Frits Rosenbaum in de nieuwe spelling gezet is.

In 1984 was inmiddels van K. Kleine zowel het Hooglied (*Vangt de loze vossen. Het Hooglied verdicht in de taal van Zuudwest-Drenthe*) als een keuze van verzen uit Job (*Waor blief Ie now? Job in 42 varzen in de taal van Zuudwest Drenthe*) door Het Drentse Boek op de markt gebracht. Door toedoen van Jan Kuik werd bij HDG/CRvD in 1981 een werkgroep van theologen en dichters opgericht die een Drentstalig kerkliedboek zou realiseren. In 1991 kwam een bundel van 50 psalmen en 110 gezangen uit onder de titel *Psalms en gezangen in Drèents*; in 2009 kwam de bundel digitaal beschikbaar. Dezelfde werkgroep propageerde kerkdiensten in de streektaal en legde zich na enige personele wisselingen vanaf 1993 toe op het bijbelvertalen. In Groningen, Twente en de Stellingwerven is inmiddels de complete

Bijbel vertaald. De bijbelvertalingen in de streektaal roepen verschillende reacties op. Voor sommigen komt een dialectvertaling heel dichtbij waardoor men beter begrijpt wat er in de Bijbel staat, anderen vinden het niet gepast het dialect te gebruiken voor iets wat heilig is. Voor Drenthe bestaat er in 2015 nog geen complete vertaling, maar een aantal bijbelgedeelten is inmiddels gerealiseerd. In 2004 verscheen *Bericht van Jacobus* (Het Drentse Boek). Emeritus predikant Jennie Lambers-Niers vertaalde in 2009 de kleine profeten, oftewel de laatste twaalf bijbelboeken van het Oude Testament vanuit het Hebreeuws in het Drents. De publicatie werd als *Twaalf profeten. Een Drentse vertaling* bij Het Drentse Boek uitgegeven. In 2012 volgde *Jesaja, een Drentse vertaling* (Het Drentse Boek) en in 2015 *Genesis* (Het Drentse Boek). Evert Akkerman (1938), voorganger in Klazienaveen-Noord, nam het initiatief om een *Biebels Dagboek* (2010, Het Drentse Boek) uit te geven. Het boek bestaat uit overdenkingen, gedichten en vertalingen van geestelijke liederen.

Anne de Vries beschouwde het schrijven voor kinderen en eenvoudige mensen als een roeping. Zo vertelde hij de Bijbel na voor kinderen in het *Groot vertelboek voor de bijbelse geschiedenis* (1939, 2 delen bij Kok) en in het *Kleutervertelboek voor de bijbelse geschiedenis* (1948, Kok)). Het kleuterboek werd grotendeels door hemzelf voorgelezen in de Drentse uitzending van de RON(O). In 1979 vertaalde Hans Heyting het in het Drents. Een modernere versie leverde Alja

Streutker-Betting met *Niet van gistern. Biebelse verhalen veur kinder* (Het Drentse Boek) in 2013. In de vorm van een letterlijke raamvertelling zijn bijbelse verhalen ingebed in verhalen aan een groep kinderen op een buitenschoolse opvang die is gevestigd in een voormalig kerkgebouw. De illustraties van Geert Oldenbeuving sluiten daar naadloos bij aan en laten plaatsen in het hedendaagse Drenthe zien.

Vernieuwing

De detective- of politieroman heeft zich tot dusver nog niet echt een plaats kunnen veroveren binnen de Drentse letteren. Het aantal romans dat door Drentse auteurs geschreven is of in Drenthe speelt, is gering. Gerard Stout liet met een boeknummer van *Roet: Liek in 't veen* (1996) de eerste Drentse detective verschijnen. Jan Veenstra schreef bij wijze van intermezzo de eerste Drentstalige speurdersroman, getiteld *Tammo Tiesing en het liek op zolder* (2004, Het Drentse Boek).

Fig. 12. Lukas Koops (1952) (Drents Archief).

In het voorjaar van 2003 verscheen van de hand van Lukas Koops de Drentstalige sleutelroman *Schoeltied*. Gerard Nijenhuis verrijkte de Drentse schrieverij in 2004 – vijfentwintig jaar na zijn Nederlandstalige prozadebuut – met een eerste moderne streektaalroman getiteld *Het verbörgeven leven*. Kort na de eeuwwisseling komt men in tijdschriften als *Oeze Volk* en het tweetalige *Roet* weinig nieuwe namen tegen. Van de opvallende debutanten moeten genoemd worden Cobi de Jonge (1946) Jan Germs (1954) en Anne Doornbos (1948). Cobi de Jonge schrijft gedichten, verhalen en liedteksten in het Veenkoloniaals, een van de vele varianten van de Drentse taal waarin weinig geschreven wordt. In 2004 presenteerde zij haar bundel *Veur joe*. Nadat streektaalfunctionaris Jan Germs debuteerde met de verhalenbundel *De sigaar*, verscheen zijn novelle *Daphne. 't Verhaal van 't loze wichie* (2006), waarin de auteur teruggrijpt op zijn onderwijservaringen. Van de hand van Anne Doornbos kwam de gedichtenbundel *Een eerder land* (2007) op de markt; het verglijden van de tijd is een belangrijk thema in zijn verzen. In 2011 volgde de verhalenbundel *Dèenken an een zebra* en in 2016 verscheen zijn nieuwste bundel *In nachten dat ik naost joe lig*. Hij werkt aan een misdaadroman, die binnenkort verschijnt.

Recent

Elf schrijvers die in 2006 meededen aan een schrijfwedstrijd van het Huus van de Taol, bleven daarna als schrijfgroep bij elkaar. Hun pennenvruchten werden in 2010 gebundeld in de bundel *Angst en verlangst. Verhaalen en gedichten van elf Drentse schrievers* (Het Drentse Boek). De schrijversgroep, getiteld *Schriefwark 2007* bestaat voornamelijk uit debutanten. Streektaalfunctionaris Jan Germs behoort ook tot deze groep; hij debuteerde al eerder. De overige deelnemers zijn: Jan Timmer (1944-2011), Marchinus Elting (1947), Aagje Blink-Lindeman (1951), Jan Harbers (1952), Jennie Lambers-Niers (1956), Hennie Stokker-Stadman (1956), Ina Hartholt (1958), Gea Tiemens (1964), Abel Darwinkel (1968) en Igmar Roerdinkholder (1969).

Schrijfgroep Goeie zin is een initiatief van het Huus van de Taol. Ongeveer de helft van de groep schrijft gedichten, de andere helft verhalen. Tot deze groep behoren: Ger Veenstra (1946), Cathrien Thalen (1948), Leny Hamminga (1954), Janny Bruins (1955), Gerda Bultje-van de Belt (1958), Joke Hofsteenge (1958), Roelof Keen (1964), Janet Baron-Lopers (1965) en Geertje Enting (1974). Een groot deel van de bovengenoemde schrijversgroepen geven hun werk in eigen beheer uit.

Roelie de Weerd (1942) debuteerde in 2005 met de verhalenbundel *Allemaal fratsen* (Het Drentse Boek). Hierin staan haar jeugdherinneringen. Met haar verhalenbundel *Waorum geleuft gieniene mij nou? won ze* in 2016 de Streektaalpries van het Dagblad van het Noorden.

Ria Westerhuis (1959) treedt veel samen met Delia Bremer (1969) op; niet alleen in Drenthe, maar ook daarbuiten. Tijdens een ontmoeting kwamen ze op het idee Drentstalige erotische poëzie te schrijven. De bundel *Minnezinne* – een Drentstalig neologisme voor erotiek – verscheen bij Het Drentse Boek in 2009. *Minnezinne* bevat vijftig gedichten waarin erotiek, liefde, fantasie en verlangen beschreven worden. De poëzie van Bremer en Westerhuis is prikkelend, vol verlangen, maar niet pornografisch. Ze hopen de Drenten rode oortjes te bezorgen met zinnen als: “op ’t witte laken, vlij ik mij neer, op heur willig lief, pak keer op keer, de kleine.” Opvallend zijn de gedichten van Ria Westerhuis, die met deze bundel debuteerde. Haar bijdragen zijn parlendochtig, ze gebruikt vooral fysieke taal en door de homo-erotische thematiek past haar werk in dat opzicht in de traditie van Reijntjes en Nijenhuis. De bundel kreeg veel aandacht; de dames verschenen een aantal keren voor de nationale verrekijker, en optredens in het hele land volgden. Geen enkele bundel van Het Drentse Boek kreeg zo veel nationale mediabelangstelling; in 2013 volgde een derde druk, en tijdens de

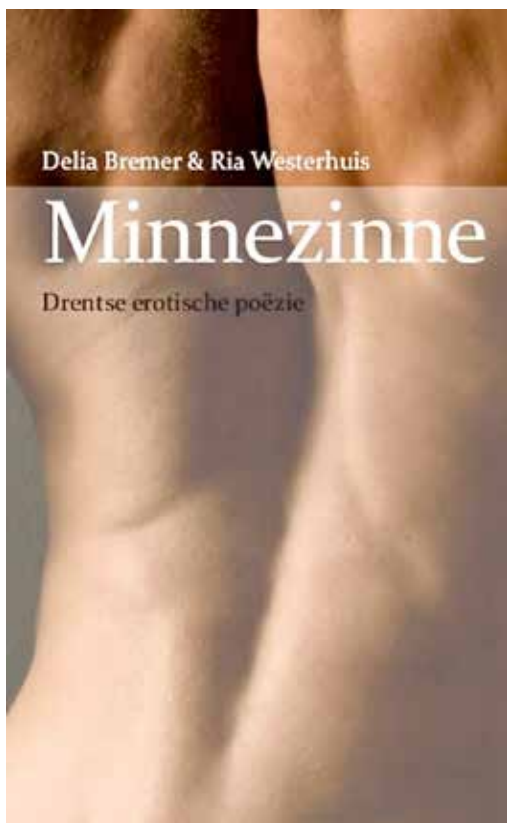

Fig. 13. Omslag *Minnezinne* (Drents Archief).

Drentse boekenweek van 2013 werd ook een cd met ingesproken gedichten uit de bundel gepresenteerd. Westerhuis' solobundel *Zundags goed* werd door Het Drentse Boek in 2011 uitgegeven; in 2015 volgde *Nachtsleutel*.

Tieme Woldman (1965) debuteerde in februari 2010 in *Hard Gras* met het verhaal *Old Forward*. Dikwijls baseert hij zijn verhalen op historische gebeurtenissen. In 2013 kwam bij Het Drentse Boek zijn eerste Nederlandstalige boek uit, getiteld *Moord in het Mantingerveld*, een combinatie van historische fictie en misdaadroman. Sinds 2013 publiceert Woldman ook korte verhalen in het Drents en het Nederlands op Facebook. De Facebookverhalen gaan over de randverschijnselen van de sport en zijn dus ook geschikt voor niet-sportliefhebbers. Ook schreef hij op Facebook de Drentstalige thriller *De Vrouw van Gemmekers Huus*. In 2015 verscheen zijn novelle *Mannen bint maakt van jongens* in eigen beheer uitkomen. De novelle gaat over voetbal en mannavrienschap.

Marga Zwiggelaar (1963) publiceerde voor het eerst gedichten op de jongerenpagina van de *Hoogeveensche Courant*. In 2007

publiceerde zij onder de naam Annije Maria Brans een reeks gedichten in het boek *Begraafplaatsen in de Gemeente Hoogeveen* (uitgever Historische Kring Hoogeveen). Haar debuutbundel *Niks is zo hiete as old ies* kwam uit in 2015 bij Het Drentse Boek. Leny Hamminga bracht in 2017 de mininovelle *Lena* op de markt. Het vertelt de geschiedenis van het opgroeien van een kwetsbaar meisje tot jonge vrouw.

Gerard Nijenhuis, de nestor onder de Drentse schrijvers, bracht in 2015 zijn twaalfde poëziebundel uit. In *Kringloop* zijn al zijn bekende thema's verweven.

Dick Blancke stopte in 2001 met zijn werk als presentator bij RTV Drenthe en vertrok naar Zuid-Frankrijk. Zijn Drentse kijk op het leven in Frankrijk inspireerde hem tot het boek *Twie ezels en meer...* dat in 2017 verscheen.

Oud onderwijzer Harm Soegies (1946) tenslotte presenteerde in 2017 zijn bundel *Met de klink in de hand*. Het boek bevat columns die hij tussen 2009 en 2014 in regionale kranten heeft gepubliceerd.

Fig. 14. Schrijver en oud-onderwijzer Harm Soegies (1946) (www.dekrantnieuws.nl).

Tot slot

Uit het voorgaande kan men concluderen dat de Drentse literatuur in een betrekkelijk korte periode de kinderschoenen is ontgroeid. Wie de ontwikkelingen van de Drentse literatuur goed heeft gevolgd, moet constateren dat in het tijdperk na de oprichting van *Roet* er zich voortdurend (niet stormenderwijs overigens) enige nieuwe schrijvers in diverse genres gepresenteerd hebben. Een bewijs dat de Drentse literatuur nog niet bijgezet is, maar leeft.

Streektalen staan onder druk; sommigen zijn van mening dat de dialecten – en dus ook de schrijvers en lezers van streektalliteratuur – zullen verdwijnen. Een natuurlijk proces dat door moderne digitale ontwikkelingen in een stroomversnelling komt. De meningen hierover zijn verdeeld: optimisten spreken over verandering en aanpassing van de streektaal aan de dynamische tijden en pessimisten benadrukken het uitsterfproces.² De komende jaren worden ongemeen spannend voor literair Drenthe.

Noten

- 1 Dit is een uitbreiding van mijn artikel dat gepubliceerd werd in: Henk Bloemhoff (e.a.), *Handboek Nedersaksische Taal- en Letterkunde*. Assen 2008, p. 367-381. Belangrijkste bronnen voor dit artikel zijn: H. Nijkeuter, *Geschiedenis van de Drentse literatuur 1816-1956*. Assen 2003; H. Bloemhoff en H. Nijkeuter, *Taal in stad en land. Drents*. Den Haag 2004 en H. Nijkeuter, *Waor Roet en blommen wortel schiet. Geschiedenis van de Drentse literatuur 1947-2015*. Beilen 2016. Voor bloemlezingen en achtergrondinformatie zie ook: R. Broersma, *Scheupers van de taol. Bloemlezing van de Drèntse Schrieverij 1837-2003*. Zuidwolde 2003 (tweede herziene druk 2011); *Drentse letteren*. Beilen 2017.
- 2 Gerard Stout, *Tour de Littérature. Bitterzoete ontmoetingen in literair Drenthe*. Peize 2017, p. 184.

Dr. Henk Nijkeuter
De Veldkamp 15
9461 PA Gieten
h.nijkeuter@hetnet.nl

 Dr. Henk Nijkeuter (1956) is hoofd van de afdeling Collecties en Publiek bij het Drents Archief. Hij schrijft boeken, artikelen en inleidingen over literair-historische onderwerpen en volkscultuur. In 2001 promoveerde hij op *De "pen gewijd aan Drenthe's dierbren grond"*. *Literaire bedrijvigheid in de Olde Lantschap, 1816-1956*. Nijkeuter werd in 2004 onderscheiden met de Culturele Prijs van Drenthe.